

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію САВИНОЇ АННИ ЮРІЇВНИ
«МЕТАЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МЕТАКРИТИКИ:
ПЕРСОНАЖ, НАРАТИВ, ДИСКУРС»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 Філологія

Актуальність теми дисертації зумовлена необхідністю теоретико-методологічної конкретизації взаємозалежності літературознавчого, критичного та художнього бачення розвитку сучасної літератури та шляхів її онтологічної актуалізації на основі встановлення діалогічного зв'язку між культурологією постмодернізму і його плюралістичною трансформацією у метамодернізм як провідну мистецьку тенденцію дискурсології наративів і структур сучасності. Репетативна природа циклічності мистецтва з провідним вектором авторефлексії піднімають літературознавчі процеси до дискусійного рівня ідей про формування металітератури та метакритики, творення художньої літератури та її подальшу рецепцію як предмет авторського самопізнання і саморефлексії для висловлювання авторських переконань щодо розуміння теорії літератури та літературної критики у полеміці з літературознавцями. У цьому контексті метакритика об'єктивізує оцінки та інтерпретації як надструктура, що розглядає механізми функціонування зазначених галузей літературознавства. Принципового значення для розкриття металітературних і метакритичних практик відіграє кореляція між поняттями «персонаж», «наратив» і «дискурс» та специфіка категорії метаперсонажності в їхній відповідності до конструювання феноменів металітератури та метакритики. Саме тому заявлений у дисертації комплексний аналіз концептів «металітература» та «метакритика» і дотичних до них категорій персонажа, наративу і дискурсу є актуальним, а встановлення їх теоретико-методологічного значення та пізнавального процесу з урахуванням художньо-естетичної парадигми постмодернізму, його стильових варіацій і трансформації у метамодернізм є вагомим метою дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі германської філології та зарубіжної літератури Навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка у межах комплексної наукової теми: «Германська філологія: проблеми літературознавства, мовознавства і перекладу» (державний реєстраційний номер 0119U101773, термін виконання 05.2019–05.2029). Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 14 від 30 жовтня 2020 року).

Достовірність та обґрунтованість одержаних результатів. Теоретичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження «МЕТАЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МЕТАКРИТИКИ: ПЕРСОНАЖ, НАРАТИВ, ДИСКУРС» Савиної А.Ю. урізноманітнює нові підходи до вивчення та аналізу літературознавчих мета-процесів, зокрема металітератури

та метакритики. Результати і висновки дисертації акцентують науковий теоретико-літературний дискурс та обґрунтовують уявлення про контамінаційні процеси літературознавчої, критичної та художньої перцепції та рецепції тенденцій сучасної літератури.

Специфіка генези поняття «металітература» з урахуванням продуктивних естетично-філософських напрацювань постмодернізму і метамодернізму корелює з питанням метакритики, її теоретичним і творчим модусами у першому та другому розділах відповідно, які узагальнюються в заключному розділі на рівні функціонування категорії метаперсонажності, яка релевантно осмислюється до літературознавчого сприйняття феноменів металітератури, металітературності та метакритики. Обґрунтованість одержаних результатів ґрунтується на теоретико-методологічній основі роботи — науковому осмисленні праць закордонних і українських дослідників, які розробляють художню та естетичну парадигму літератури постмодернізму, трансформацію постмодернізму в метамодернізм, проблеми метакритики та метаперсонажності. Дослідження науково вмотивовано використовує інструментарій інтертекстуального, інтермедіального, компаративістського, наративного методів поряд із загальнонауковими методами аналізу, синтезу та систематизації матеріалу.

Ступінь новизни основних результатів дисертації. Наукова новизна дисертації «МЕТАЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МЕТАКРИТИКИ: ПЕРСОНАЖ, НАРАТИВ, ДИСКУРС» Савиної А.Ю. є вдалою спробою здійснення системного та комплексного аналізу феноменів металітератури та метакритики і дотичних до них категорій персонажа, наративу і дискурсу, визначення їх теоретико-методологічного значення з урахуванням художньо-естетичної та стилістичної парадигми постмодернізму і його подальшої трансформації у метамодернізм. Уперше в українському літературознавстві здійснено комплексний аналіз тенденцій та закономірностей, яким підпорядковується сучасна літературна традиція на основі понять металітератури і метакритики, що сприяють оновленню підходів до сприйняття та інтерпретації літератури як мистецтва слова та підсилюють процеси, звернені на актуалізацію авторефлексії на рівнях персоносфери, наративу і дискурсу. Суттєво розширений або визначений зміст наповнення понять «метамодернізм», «металітература», «металітературність», «метакритика», «метаперсонаж». Досліджені елементи металітературності базуються на ґрунтовному науковому вивченні та творчому аналізі матеріалу конкретних художніх текстів. Функціонування метакритики в межах сучасного літературознавчого дискурсу досліджено як провідну характеристику. Удосконалено класифікацію основних типів метаперсонажів з її подальшим обґрунтуванням інтенсифікує подальший розвиток уявлень про категорію персонажа, наратив і дискурс у їхній відповідності до конструювання металітератури та метакритики.

Практична цінність результатів дослідження. Матеріали дослідження «МЕТАЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МЕТАКРИТИКИ: ПЕРСОНАЖ, НАРАТИВ, ДИСКУРС» Савиної А.Ю. можуть бути використані для подальших теоретико-літературних досліджень, під час укладання навчальних посібників і підручників з літературознавства, розробки відповідних лекцій, спецкурсів,

практичних і семінарських занять з теорії, історії літератури та літературної критики.

Повнота викладу результатів дисертації у наукових публікаціях. Основний зміст дисертації «МЕТАЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МЕТАКРИТИКИ: ПЕРСОНАЖ, НАРАТИВ, ДИСКУРС» Савиної А.Ю. висвітлено у восьми публікаціях. Чотири з них входять до фахових видань України, три — тези доповідей, що були представлені на наукових конференціях, одна — у закордонному періодичному виданні.

Апробація результатів дослідження здійснювалося на наукових семінарах кафедри германської філології та зарубіжної літератури Житомирського державного університету імені Івана Франка, а також під час виступів на конференціях різних рівнів, зокрема всеукраїнських з міжнародною участю: «Літературний твір: теорія, методологія, переклад, критика» (Житомир, 2021, очна), «Бертольт Брехт — класик і сучасник» (Житомир, 2023, очна); всеукраїнських: «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації» (Житомир, 2022, очна), «Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу» (Житомир, 2023, очна), «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації» (Житомир, 2023, очна).

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності. Дисертація «МЕТАЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МЕТАКРИТИКИ: ПЕРСОНАЖ, НАРАТИВ, ДИСКУРС» Савиної А.Ю. виконана із дотриманням кодексу академічної доброчесності, а оприлюднена праця є унікальним авторським текстом, наукова актуальність і новизна якого є результатом власного дослідження. Відсоток оригінальності тексту становить 85,8%.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи роботу Савиної А.Ю. в цілому позитивно, звертаємо увагу на положення, що потребують глибшої конкретизації:

1. Недостатньо аргументовано авторські визначення понятійної бази дослідження, а саме тлумачення понять «металітература», «метакритика» та «метаперсонажність», які потребують чіткого категоріального формулювання.

2. Необхідно визначити межі (або аргументувати безмежність) принципів, методів і термінів критичної теорії (метакритики), що лежать в основі критичного тлумачення та судження у філософії, а саме чи збігаються зазначені категорії метакритичного та філософського, тобто чи є ці поняття синонімами. Залежно від цього встановити цінність метакритики, яка не спрямована на практичний аналіз чи коментар, а лише компенсує обмежену природу критики.

3. Варто звернути увагу на інші продуктивні дослідження іноземних фахівців у галузі теорії критики, металітератури, метакритики та метаперсонажності, таких як Gary Day, Eric Donald Hirsch Jr., Allan Rodway, David Lodge, Ann Jefferson, David Robey, Jerome McGann, Catherine Belsey, Roger Fowler, Christopher Charles Norris.

Однак наведені зауваження та побажання мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктами 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії. Подана кваліфікаційна

наукова праця на правах рукопису «МЕТАЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МЕТАКРИТИКИ: ПЕРСОНАЖ, НАРАТИВ, ДИСКУРС» Савиної А.Ю. містить результати власних досліджень, а використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. Робота виконана на високому науковому рівні, заслуговує на позитивну оцінку та відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р.), а її авторка Савина А. Ю. заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської філології
та зарубіжної літератури
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Олег КОЛЯДА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів Житомирського
державного університету
імені Івана ФРАНКА

